

העוסק דעתה בטוראן האלצה

1. אישכוננו דקא רבו קראי אהודי כתיב פלם מעגל רגלך וכל דחכך יכנו וכתיב "אורה דחיים פתפלת לא קשיא כאן במצוה שאפשר לעשותה עיי אחרים

מתני' גלוה מצוה פטורין מן הטובה חלון ומשמישהו פטורין מן הטובה אוכלין ושוחין עראי חוץ לסיכה: גמ' מדים י"ד דחד כ"שבתך בבייתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחיי

2. א"ת מ"ה

כאן במצוה שא"א לעשותה עיי אחרים הדר יתבי וקא מבעי ליה כתיב "קדה היא מפנינים וכל הפעול לא ישו בה דא הפצי שמים ישו בה וכתוב "כל הפצים לא ישו בה: דאפילו הפצי שמים לא ישו בה כאן במצוה שאפשר לעשותה עיי אחרים כאן במצוה שא"א לעשותה עיי אחרים

3. א"ת מ"ה

1. פלם מעגל רגלך. כלומר שקול מלוח וזיין בן חלו מלוח גדולה ומטה הגדולה: וכתיב פרט מים מן פלם. דמחמת כל מלוח שקבל לידך מטה חמה בין גדולה בין קטנה ולא חמה קטנה מפי הגדולה: פלם שאפשר לפאוס מ"ה פלם. הפלם פלם מעגל רגלך שהפסקה חמה הגדולה והכרך יבשו קטנה:

ובפלוס פלם נפאוס מ"ה פלם. לא פלם אלא מלוח טבא לידך בין גדולה בין קטנה טבא: וכל פלם לא ישו בה. שהכפל כל הפלם בשביל שהפסקה בחורה: פלם פלם ישו בה. כלומר פלם י"ך לעוסק במלוח חכאל הלמוד תורה ועוסק במלוח: תורה אור דפילו פלם פלם לא. דמכפל מלוח ועוסק בחלמוד תורה:

4. א"ת מ"ה

הדשחא דאברת מדינה ומדינה ועוד ועוד לדרשה משפחה ומשפחה לכאן אחא אמר רבי יוס' בר חנינא להביא משפחות כדנה ליה שמבטלין עבודתו ובאן לשמע מקרא מצילה ראב"ר רב יהודה אמר רב כ"כתיבים בעבודתו ולויס כדוכגן וישראל במעמך כולן מבטלין עבודתו ובאן לשמע מקרא מצילה תניא נמי רבי כתיבים בעבודתו ולויס כדוכגן וישראל במעמך כולן מבטלין עבודתו ובאן לשמע מקרא מצילה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאן לשמע מקרא מצילה קל דחזר מעבודה

5. א"ת מ"ה

אע"פ שאמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה אין תלמוד תורה בכלל זה אלא מי שהיה עוסק בתורה ואירעה מצוה לידו אם אפשר לאותה מצוה על ידי אחרים אין לו לבטל עליה ואל תשיבני בטול תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה שאף הם אי אפשר באחרים בראוי לה שהכל צריכין להם להרבות בכבוד ואם אי אפשר לו על ידי אחרים כגון שאין שם ראוי לה אלא הוא או שהיא מצוה המוטלת על גופו כגון לולב ושופר וכבוד אב ואם וקבורת מת מצוה במקום שאין לו קוברים ודומיהם המצוה קודמת ומבטל תלמוד תורה כדי לקיימה ואינו מסקינן חיובה מעליו בקיום מצות תלמוד תורה אפי' מצוה קלה ואע"פ שהעוסק במצוה פטור מן המצוה לא נאמר כן בתלמוד ואתה הוואל ועקרה לדיעת קיום שאר מצות מבטלין אותה בבטיל כל מצוה שאי אפשר לקיימה על ידי אחרים כד היא שטת גדולי המפרשים

א"ת מ"ה

ובתחלה אמרתי בזה דלא אמרו דעוסק במצוה פטור מן המצוה אלא כאשר הוא עוסק בפעשה נמשך והוא צריך להפסיקה ולבטלה לזמן כדי לקיים מצוה אחרת ופטור לעשות כן. אבל בת"ת דכל רגע של תלמוד תורה מצוה היא בפני עצמה וכמבואר בשנות אליהו להגרא ברש מסכת פאה דכל מילה של תורה מצוה בפני עצמה היא תמצא שכאשר הוא מפסיק מלימודו אין כאן ביטול והפסק של ומעשה נמשך דכל רגע עומד בפני"ע, א"כ אמרינן דעדיף לקיים מצות קריאת שמע שהיא חיובית מאשר לקיים מצוה חרשה של תלמוד תורה, דאינו מבטלי מצוה מפני חבירתה אלא שנמנע מלקיים מצוה חדשה של תלמוד תורה משום מצות קריאת שמע.

1. והבנתו ויש בכך בחינת ביטול מצוה בככל מעשה מצוה שהוא מפסיק באמצע עשייתה, וכן הוא גם במצות סיפור יציאת מצרים דפשוט דצריך להפסיק אפילו באמצע סיפור וענין כדי לקיים מצות מצה נמשך והפסקתה. וכאמת צריך עיון אצלי אם כל רגע וכל מילה של ת"ת הוי מצוה בפני"ע ואפשר דאינו מקיים מצות ת"ת אלא בלימוד דבר מסויים כגון מימרא או הלכה ולא במילה בעלמא שאין בו ידיעה מסויימת, והלא מסתבר דעיקר מצות ת"ת הוא המביא לידיעת התורה דהלא נצטוינו ללמוד ע"מ לעשות ואף דיש מצוה בלימוד מלבד חובת ידיעת התורה והרב בשו"ם כה"ל ת"ת חלקו לשנים מ"מ מסתבר דכ מצות הלימוד הוא במה שיש בו ידיעה

2. ולפי זה נחא דההולך ללמוד תורה פטור מכל המצוות כיון דהליכה זו מעשה נמשך הוא ככל מעשה מצוה שפוטרת ממצוה אחרת ולא גרע ההולך ללמוד תורה מהולך לקיים מצוה אחרת שפטור מן המצוה. אך באמת יש לרחות מהלך זה והדברים אינם, דפשוט דהמפסיק באמצע לימודו הוי כמפסיק במעשה המצוה דאף אם נניח דבכל רגע של לימוד התורה מקיים המצוה בפני עצמה מכל מקום יש המושך גם בלימוד דהלא מצווה הוא בושנתם שיהיו ד"ת מתודדין כפיך והמפסיק מלימודו מבטל את שטף עיונו

7) מתיאולוגיה
מתיאולוגיה

פסוק מן המצוה כהא דשלוחי מצוה
בסוכה דף כ"ה וחתן דפטור מקרי"ש
בברכות דף י"א וכדו' אבל מצוה שזמנה
תדיר כתיב פשוט דכונת התורה שיקיימה
בשעה שאינו מצווה בשאר המצוות שהוא
מחוייב בהם דאי אפשר שיבטל את כל
מצוות התורה בקביעות בשביל ת"ת שהוא
מצוה אחת.

אמנם באמת נראה בזה עיקר, דכיון
דמצוות תלמוד תורה מצוה
תמידית היא ואין לה שיעור חמן מסוים
אלא מצוה בכל עת ובכל שעה אי אפשר
שתדחה ותפטור את כל המצוות דהלא
דמ"ח מצוות עשה נתן לנו הקב"ה ומתי
יקיימם אם יעסוק בתורה בכל שעה
כמצוותה וכי יבטל מכל מצוות התורה
לעולם, דבר זה אי אפשר, וע"כ דמצוה
שהיא תמידית כתלמוד תורה אינה פוטרת
מן המצוה, ואין זה דומה למצב מקרי שבו
עסוק הוא במצוה בשעה שמתחייב במצוה
אחרת שבו נתחדשה הלכה דהעוסק במצוה

8) כהנים אולם 16:2

ב האיש מצוה על
פריה ורביה אבל לא האשה. ומאימתי האיש נתייב במצוה זו מבין שבע עשרה.
וכיון שעברו יעשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצוות
עשה. ואם היה עוסק בתורה ונרד בה היה פתירא מלישא אשה כדי שלא
יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר. שהעוסק במצוה
פסוק מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה: ג מי שתשקה נפשו בתורה
תמיד ושנה בה כבו עזאי ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה אין ידיו עון
הוא שלא יהיה יצרו מתגבר עליו, אבל אם היה יצרו מתגבר עליו חייב
לישא אשה ואפילו היו לו בנים שמא יבא לידי הרחוק:

9) סוף אלה 16:2

ג נ ג [ג] ס מצוה על כל אדם (ב) שישא אשה ג) בן ייח (ג) והמקרים (ו) לישא, בן ייג מצוה
מן (ד) המובחר

10) תורה
תורה

ג) אבל קודם ייג לא ישא ד (ג) דהוי (ס) כונות ס בשום
ענין לא יעבור מ"י שנה בלא אשה ומי (ז) שעברו עליו ד' שנה
ואינו רוצה לישא (ז) ס ביד כופין אותו לישא כדי לקיים
מצוות פריה ורביה י ומיהו (ח) אם עוסק בתורה ונרד בה
ומתיירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונו ויתבטל מן התורה
ה (ד) מותר (ו) להתאחר:

ג אין לך מצוה בכל המצוות כולן
שהיא שקולה כנגד תורה אלא תלמוד
תורה כנגד כל המצוות סלן, שהתלמוד מכיר
לידי מעשה. לפיכך התלמוד קודם למעשה
בכל מקום ד היה לפניו עשיית מצוה
ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק התלמוד, ואם לאו יעשה המצוה ויהי
לתיבטל:

12)

11) סוף אלה 16:2

וכאמת טעם זה קשה לי עליו
... ובאמת טעם זה קשה לי עליו
ג) הוסיף בתורה היה פטור מכל המצוות האמורות בתורה וכן הקשה בירושלמי פ"ק דשבת
וכו' ומה שתי' שם לא שייך כאן והכי מסקינן במ"ק דף ט' ע"ב דמצוה שא"א לעשות ע"י
אחרים צריך ומחוייב לבטל מן התורה ולעשות המצוה. וע"כ צ"ל דפ"ר מקרי אפשר
להתקיים דעיקר הטעם למלא ולישב העולם וזה המחיק כ"ע (בן עזאי) ביבמות שם בלשונו
אפשר לעולם להתקיים ע"י אחרים ולכן כ"ע שחשקה נפשו ולא פסק ומבטל מעולם מדי"ת
א"צ לבטל מדברי תורה ואינו מחוייב לפסוק מדברי תורה לעולם. אמנם באחרים דלפעמים
מבטלין ומפסיקין וא"כ חל עליהם או לישא ולכן פסק הרמב"ם דכל זה אם אינו ירא וכו'
אבל אם ירא שיתבטל ע"י מדברי תורה שוב כדאי ת"ת עדיף.

2)

(14) עירובין
א"ע
ע"א

מיהו מי שידוע בעצמו שאם ישא אשה לא יאה
לו אפשרות ללמוד תורה שיצטרך לפרוה במחנות
אשתו ובניו והוא כן עשירי שנה איט חייב לישא
אשה אם אין יצרו מתגבר עליו שהעסק במצוה
פסוד מן המצוה ומכ"ס ואע"פ דעסק בתורה אין
ל"ו לפסוד עצמו מסצות מ"ס מצות פיר' דהוא זכר
ונקיבה יש לו ערין זמן לקיים חצי כמצוה שאינה
עוברת רצות ת"ח דחה אותה ולין ועד פתי יעסק
בתורה כשאין יצרו מתגבר עליו עד זמן אשר ישע
בנפשו שמיא כריט בתורה ובלכד שלא יתבטל
אין ספודי סבל וכך ולטוב יש מי שאמר דבאמת
אין קצבה לדבר אבל העיקר לדינא כפר' ויא
דהשיעור הוא עד כדי שנים ולא יותר ויש' ס"ק
דקדוהין ואם אפשר לו ללמוד גם אחר שישא מצוי"ב
לישא אשה ואזכר ילמוד תורה כפודה וסו :

דאין ספק'ם בל' במחלת עם ציומו ומצוי'ם אך לה פי
מיכל לקיים מצוה ולמס' חייב עשירי כולל פלין ספקים
עסקם פסולת דק עם עשייתו ב' מצוה ענין אדם
למנינו כמו עשירי עסקם ועשירי ב"ס וכוונת דמא
על' סעודה מנינו ודוחלי' לא ללמד כצו'ם דלמ פול
אלמס ולין יכול למסום עסקם פלין סערה בעלמ'סו ולר"ך
לפיס' דוחלי' כליך ונלך סוף וכן בע"ה נודחי' חייב סוף
לפרוע סערה ונל"ו נלס'ם ענין מנינו אלא פלמס סוף
ול"ס יכול לקיים חייבו עסקי'כ בעלמ'ס ענין אדם למקום
לכד דכל פיקר מצינו סוף אך פול ר"ט'ס יח' נלכד סרלס
א' סעודה סערה סוףסו חלמני' עשיית'ס למסום רלכ'ס יח'
ועל'סו י. ע"כ סל למס' און חייב כולל ולין צו ענין סעודה
כולל סעקני'ס דלמ דק עני' עיכל לקיים ולא עני' פלין
צ"כדמ'סו לקיים דריק סיט'ס כקנרל זלמ' ולפ"י כמ'ס און
סנס בעלמ'ס פרס'ס ורני'ס בעלמ'ס סר' סערי'ס סלל'ס
א' דנעלמ'ס סוף ע"ס עשיית'ס מן סר'ס'ס בעלמ'ס פרו
ורצו ככל סעודה סלמ'סו נלמ'סו מיכ'ס עטו כך וכך ועל'ך
ז' סוף אך ע"ס עשיית'ס צייט'ס זמן סעמ'ס לכד חל'כ
צקרה דלמ ססו כרלס למנס'ס יל'ס'ס ניכ'ס סכח'ס דסכל'ס
סעולה ססר'ס מיוסנ'ס עני' אדם ולי' סס סכח'ס סדע
א' ע"ס חייב על כל אדם עבוד סיקן סעולה למרות ולרבות
ולפ"י כעלי'ס למי'ן ע"ס סנדל גין ב' סחוי'ס סלל'ס
לעסק דשרו ורצו דסי' אך עסק נלמ'ס חייב וכרל' חייב
עני'ל'ס סלמנס פוער עננס לגמרי וכרל' חל'ל עסק דנסנ'
דסוף עבוד סיקן סעולה ולא סייך לומר כום דכיון ססוף
א' חלום חין סערה בעלמ'סו כליך דוחלי' כליך סוף למיקון
סעולה וליסו'סו ולי' כ כל אדם חייב כום אלא סוף חלום
סוף ולין ניכ'סו לקיים חייבו ולפ"י יצולו כמין סוער
דצ"ר סעוקי' סכל' דנעס'ס דפרו ורצו דסענד פסור עננס
א' לגמרי עבוד חלום'ס ע"כ עסי' און סופ'ן און סוף
א' למסר'סו עננס'ס דמ'ס חייבו עשירי'ס גם כולל ולין עני' סלדון
חייב ניכ'סו און סענד דמ'ס חייבו סעול'ס חל'ל נעס'ס דנסנ'
דסענד סערי'ס גם חל'ל חל'ל חל'ל יכול לקיימ'ס חייב סערי'ס כוסי'
און סלדון סעמ'סר'ס וסי' ניכ'סו לקיימי'

(15)
א"ע
ז"ל
א"ע
א"ע

אסמדי על לשון הרמב"ם הל' אישות (פס"ו ה"ב) דמס"ה ילמוד
טורס וחל"כ ישא אשה משום סעעוסק במלוה פסור מה"מ וכס"כ
נמ"ס וסקסיו' וכי סעוסק בת"ס פסור מכל המלות ויישב מס"כ
ל' דרמב"ם כוון למס"כ בלופן סלפסר לקיים המלוה כוון אחר
או ע"י אחר, לא כן ידיר סוכל לשון סעוסק במלוה פסור מן
סלמ'ס, אלא ספסור סלינו סלל' יעסק מלוה אחרת לגמרי כמו
נכ' דכרובס דמסן פסור מק"ס, ומקיר הדין בזכוי'ס (ד"ק)
ועסק במלוה פסור מק"ס, וע"ס סוכה (דכ"ה ב') חל'ל בעוסק
למ"ס חייבו פסור מן המלוה חל'ל ס"ס קודס' און סעק סעעוסק
א' חותס מלוה לחל"י, או ע"י אחר, ולי' סליך למד רבינו ז'ס הדין
מח'ס דעוסק במלוה פסור מן המלוה וכס"כ בת"ס, סרי דליט'
כס"כ כולל, דת"ס דל'ך דהי' מ"ס יקרה מכל המלות מכ"מ חין
כ'ס כח בעוסק כ'ס לפסור מן המלוה דע"מ כן נחנס סחורס כד'
לעסום המלות פ"כ סודני נכ"ך כעננס דצ"ר רבינו אכ"ר ככ"מ
א' סמס מחירי'ס וכו' ירד לי בצנור'ס לסכין ולהסכיל כלשון רכויטי'
הרלסוני'ס סלמלוד'ס ומור'ס, נמס סעמ'ס כעכודה :
נפתלי צבי יהוד'ס ברלין .

(16) ש"ס ה"י א"ע

א' וכל מי שדעתו וכוה זכרונו יפה שיוכל ללמוד ולזכור כל התורה שבעל פה כולה הרי זה
(א) לא ישא אשה עד שילמוד תחלה תורה שבעל פה כולה שהן כל החלכות
בטעמיהן י בדרך קצרה שהן פירוש כל התרי"ג מצות בתנאיהן ודקדוקיהן ודקדוקי
סופרים ואח"כ ישא אשה ויעסוק אח"כ כפי הפנאי שלו בעיון ופולפול כל ימיו כפי
חזו. שאם ישא אשה תחלה יהיו רחיים בצוארו טרדת פרנסת אשתו ובניו ולא יוכל
לעסוק בתורה כראוי כל כך ללמוד ולזכור כל ההלכות בטעמיהן שהן פירוש התרי"ג
מצות ועיקר התורה כראוי כולל המצות. והוא שאין יצרו מתגבר עליו ויכול ללמוד בלא הרהור
אין שהיא גדולה מכל המצות. והוא שאין יצרו מתגבר עליו ויכול ללמוד בלא הרהור
בנייה רק שרוצה לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה והרי הוא פטור י ממנה כי היא
בחיית מפני מצות תלמוד תורה השקולה כנגד כל המצות. ולא אמרו שמבטלין
ומפסיקין מתלמוד תורה כדי לקיים מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים כמו שיתבאר
אלא להפסיק לפי שעה וזמן מה שאין בו אלא ביטול מצות העסק ולימוד התורה תמיד
כל לא ביטול מצות מדיעת התורה באר היטב בפירושה שהן ההלכות כולן בטעמיהן
דרך קצרה ולכן בימיהם שהיו לומדים עם הנערים מבין עשר שנים ואילך חמש שנים
משנה וחמש שנים תלמוד שהם הטעמים בדרך קצרה אם י לא היה נושא כשעבר עליו
שנים שנה היה עובר על מצות עשה של תורה פרו ורבו ותחלת זמנה הוא מבין שמונה
שנה כי גם אחר הנישואין יוכל ללמוד ב' או ג' שנים בלי טרדה גדולה כל כך בטורם
יוליד בנים הרבה :

(3)

ידנה כתב הרמב"ם בפט"ו מאישות ה"ב
 ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה
 יהיה מתיירא מלישא אשה כדי שלא יטרח
 במזונות בעבור אשתו ויבטל מן התורה
 הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה
 פטור מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה"
 ולכאורה תמוה דהרי בת"ת לא אמרינן
 דפטור מן המצוה כמבואר בגמרא ארוכה
 שאין עליו חולק וגם הרמב"ם הלא כתב
 בפ"ג מהל' תלמוד תורה ה"ד היה לפניו
 עשיית מצוה ותלמוד תורה אם אפשר
 למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק
 מלימודו ואום יעשה המצוה ויחזור
 לתלמודו הרי דהעוסק בת"ת אינו פטור
 מן המצוה, וא"כ סתו הרמב"ם דברי עצמו
 ודבריו נסתרים מדברי הגמ'.

אלא נראה ביאור הדבר, דאף דמבטל
 תלמוד תורה בקיום המצוה אין זה
 אלא לבטל זמן מסוים של ת"ת כדי לקיים
 מצוה מסויימת ואח"כ יחזור לתלמודו כמו
 שכתב הרמב"ם שם בהל' ת"ת אבל אם על
 ידי קיום המצוה יבטל מת"ת ביטול כללי
 ולא יוכל להתעלות בתורה ולהיות ת"ת
 אלא עם עמי הארץ יהיה חלקו, פשוט
 וכדור דמבטל את המצוה על מנת ללמוד
 תורה דהלא על ת"ת נאמר כי היא חייבם
 ואורך ימיכם ואת עם הארץ דימו חז"ל
 לבהמה (פסחים מט ע"ג) ואם אמרו העוסק
 במצוה פטור מן המצוה ק"ו שלא יבטל
 ביטול כללי מת"ת כדי לקיים מצוה
 מסויימת דהלא גדול ת"ת מכל המצוות וזה
 כונת הרמב"ם דמי שעוסק בתורה וטרוד
 בה ומתיירא שע"י נשיאת אשה יבטל דרך
 לימודו ודביקותו בתורה מותר לו להתאחר
 וק"ו הוא מהעוסק במצוה דפטור מן
 המצוה, ואין זה דומה למה שצריך לבטל
 עשה מסויימת של ת"ת בשביל קר"ש או
 מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים.

ובדרך זה יש להבין גם את שיטת הר"י
 מקורביל דשימוש ת"ת דוחה קיום
 התורה התעלות כללית ויגדל בתורה
 וכדרכי הבנתה מותר לו לבטל מן המצוה
 כדי להתעלות במעלות התורה וגדולתה,
 וכד"ז יש ליישב את דברי רש"י בסוכה
 כ"ה שהם דברי הגמ' שם בדרך ל"ו דהחולק
 ללמוד תורה אצל רבו פטור מן הסוכה
 כמבואר, ודו"ק בכ"ז.

וזה נראה ביאור הנהגת בן עזאי שביטל
 מצות פו"ד ואמר מה אעשה ונפשי
 חשקה בתורה והביאו הרמב"ם להלכה
 בהל' אישות פט"ו הלכה ג' מי שחשקה
 נפשו בתורה תמיד ושוגה בה כבן עזאי
 ודבק בה כל ימיו ולא נשא אשה אין בידו
 עון" ותמהו בזה האחרונים וכי מותר
 לבטל לגמרי מצות עשה בשביל ת"ת
 והלא מצות פו"ד א"א להעשות ע"י
 אחרים דכל אדם מצווה כפריה ורביה,
 ונראה להג"ל דמי ששוגה בתורה תמיד
 כבן עזאי וע"י נשיאת אשה לא יוכל
 לדבוק בתורה ללא הפסק והפרעה אם
 ביטל מן המצוה אין בידו עון דרק תלמוד

תורה מסוים בטיל מפני קיום המצוה ולא
 דבקו מוחלטת בתורה כנ"ל, (והארכתי
 בכל דין זה דבן עזאי במקום אחר וקצתתי
 כאן כי אין כאן מקומו).

וכ"ז מרומז בלשונו הזהב של הרמב"ם
 שכתב שם בהל' ת"ת "יחזור
 לתלמודו" וצ"ב מאי קמ"ל והלא פשוט
 דלאחר שגמר את קיום המצוה יחזור
 לתלמודו, אלא נראה כמבואר דרק במצוה
 שבגמר עשייתה יוכל לחזור לתלמודו
 קבטל תלמודו לקיום המצוה אבל אם ע"י
 קיום המצוה יבטל מן התורה ביטול כללי
 ולא יהיה בידו לחזור לתלמודו אינו מבטל
 מן התורה כלל ודו"ק בכ"ז.

בינונים דקא אמרי בים סלו"ט' וחזי סיה קרקשתא דלא מנח ספילין חסונים. וסוף דקין לסאל מלח טסה סבגוס
 מלח טגון ללמוד תורה ולהקביל פנ
 רבו ולפרות סבייט: פטורין מן הסוכה
 ולפי נשמת סייטן.

17) מניח
 אלא
 קמ"ל ת"ת

18) כפי טאכה כה.

1) מתנ"י שלוחי מצוה. הולכי נדק
 מלוח טגון ללמוד תורה ולהקביל פנ
 רבו ולפרות סבייט: פטורין מן הסוכה
 ולפי נשמת סייטן.

1) וכפי זה בחורים ההולכים ללמוד תורה פטורים
 המצות כל זמן שהם בבית רבם, כרב חסדא ורב
 רב הונא שהיו פטורים כל זמן שלא שמעו הרב
 ומ"מ אם ירצו לברך על הציצית ועל התפילין
 מידי דהוו אנשים שפסק ר"ת²⁵ צ"ל שהנשים
 לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא²⁶ ולהב'
 להוציא בתקיעה שופר את החייבים, ולא אמרי
 אתי הפטור אפילו מדרבנן ויוציא את החיי'
 ישראל עריכים זה בזה²⁷ וכדאמר בר"ה²⁸ דכל
 אעפ"י שיצא מוציא.

19)

הנראה בזה, דיש להציע, שלא כדעת המאירי, שעקרונית דין עוסק במצוה פטור מן המצוה נאמר אף ביחס לתלמוד תורה. אלא שכדי שהתורה הנלמדת חפטור היא חייבת לשאת אופי מסויים - והוא, שתהא על מנת לעשות; דכל שאינה מלווה מחוייבות ונכונות להגשימה התורה עצמה פגומה ולקויה. ואף שודאי שאין תלמוד תורה אך ורק מכשיר לקיום מצוות ויש ערך לא ישוער ללימוד כשלעצמו - והרי זוהי מדרגת לימוד תורה לשמה שחז"ל כל כך הפליגו בשבחה. כפי שהטעים הדגיש בהרחבה ר' חיים מולוהז"ל - מכל מקום אין ערך זה קיים אלא כשאדם לומד מתוך שאיפה ורצון לבצע את המתבקש ונדרש על פי לימודו. ומכאן שכל שהגיעה מצוה לידו באמצע לימודו שהוא חייב להפסיקו, שהרי בתוך כך תורתו עומדת במבחן - האם היא על מנת לעשות אם לאו. אך אין זה משום שאין עוסק בתורה פטור מן המצוה אלא משום דלו לא היה מפסיק עצם מעמדו כעוסק בתורה היה מפוקפק שכן היה נטול ומימד לומד על מנת לעשות. ואין כאן הגבלת תוקף עוסק במצוה פטור מן המצוה לגבי תלמוד תורה אלא הגדרת התורה אשר עיסוקה מסוגל לפטור מן המצוה. וכך מוכח בירושלמי, שהרי לא הסתפקה הסוגיא שם בשאלת, "ולא מדה ר' שמעון בן יוחי שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב" - שניתן היה לפרשה, על דרך המאירי, כהפקעת תלמוד תורה מפטור עוסק במצוה - אלא הוסיפה ונימקה: "ולית ליה לר' שמעון בן יוחי הלמד ע"מ לעשות ולא הלמד שלא לעשות שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא וא"ר יוחנן הלמד שלא לעשות נוח לו אילו הפכה שיליתו על פניו ולא יצא לעולם". הרי מפורש שאין כאן דיון בחיוב ופטור מצוות לגבי העוסק בתורה אלא באופי וערך תורה הנלמדת שלא על מנת לעשות וכמעמד יעוד לומדה.

(21) מאמר ל'אהרן
פובליקציה
ב' במנחת הכהן
פ. 1945

ומתוך כך נראה דלו יצויר שאדם יעסוק בתורה באופן שהיא תשאר צרופה ושלמה, אף אם לא יפסיק למצוה. אין הכי נמי שלימוד יפטרנו ממצוות. אלא שדרך כלל במה שאינו מפסיק תורתו מתרוקנת מויקה לקיומה ושוב לא רק זאח שאינה מסוגלת לפוטרו ממצוות אלא שנאמר עליו שנח לו שלא נברא. דאין לומר, אדרבה, אם נפעיל פטור עוסק במצוה הרי אינו חייב בסוכה ולולב ואין תורתו נפגמת בכך שאינו מפסיק למצוות מכיון שהוא כרגע פטור מהן, שמבחינה הגיונית עלינו לקבוע, ראשית, את מעמד הלומד כעוסק בתורה ורק בשלב שני ניתן לפוטרו מפאת לימודו. אך, כאמור, לו יצויר שתורה תשמור על אופייה גם אם לא הופסקה למצוות, לימודה יפטור מן המצוה. וכך דדאי נראה מסתבר, דכמה ולמה חיגרע מצות תלמוד תורה מכל מצוה אחרת? הרי היא תופסת מקומה במנין המצוות לא פחות מכל מצוה "מעשית" כגון השבת אבידה ונטילת לולב; וכי מפני שהיא אף מהווה חשתיה לשאר המצוות, בבחינת גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", שמשום כך קבע הרמב"ם. נברא. וא"ר יוחנן הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נרמכה שיליתו על פניו ולא יצא לעולם. מקמיה דרשב"י.

(22) ירוש' ברכות פ"א: ב

א"ר יוסי קמי רבי ירמיה איתיה דרבי יוחנן כרבי הנינא בן עקיבא דתני "כותבי ספרים תמלין וכוונות סמטיקין לק"ש ואין סמטיקין לתפילה" ורבי הנינא בן עקיבא אומר בשם סמטיקין לק"ש כך סמטיקין לתפילה ולתפילין ולשאר כל מצוותיה של תורה. ולא מדה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב, ולית ליה לרשב"י חלמד על מנת לעשות ולא הלמד שלא לעשות "שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא. וא"ר יוחנן הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נרמכה שיליתו על פניו ולא יצא לעולם. מקמיה דרשב"י.

6 זה שינון חת שינון ואין מבטל שינון בפני שינון.

והדריש איתיה לא היה שום מן הלמד לק"ש טוה כמו שטסק לשאר מטה כגון שופר וטוב ומקרא תנינא וכו' וכל כן שחייב לפסוק כסס כד לקיים במטה והלא אחריו כל הלימוד והוא מקיים טוה לו שטסקה שיישט מל פניו ולא ילא לאירי כסולס ומתקן. וזו שעת חת שינון ילא שינון ודמה שינון כמחילין (למד) (לשון) זה לזה שהדברים שיש כסס משנה חק יתרון ומפי האחד אכלו מטה שזון כס לא אחרת בעולמא שיהא מטי ליתיר וזע"ש שנתה ספילין יסו כסס משנה והיא נראה שאינה מוחת מטי ליתיר חטי' כסו במחילתא אחרת' שח שטסק כחורה פטור מן הספילין ואחרת' כסס דשטמא דתלמח טטוס דכפילין כסס למתן יהיה שרת ה' כפיר וכו'ן שטסס התפילין שפני התורה והיא שטסק כחורה כל' יהוס זה במקום תפילין ומכל מקום לא כל לפטור שלא ייחס בשטת קריאה שמת וספלה שזו לדרך הוא לקבל פניו פול מלטה שחם שלימה כדאחרת' לפיל (ס' גס) אלא הכוונת כזה שאינ'ם שהחיוב כל היום פטור למי שטסק כחורה מפי מורי הרב נר"ו:

(23) ל' יונה ברכות פ"א: ג' א"ב

כ' אהרן פ"ב 220 (24)

ואשר לחשובת המהר"ח א"ו, אם כי הדברים ללא ספק מחדשים למדי, ומעולם לא שמענו ולא ראינו שכן ישיבה יסמך עליהם הלכה למעשה, נראה שאף אותה אפשר להסביר על פי דברינו. מכיון שמעיקרא דמילתא העוסק בתורה פטור מן המצוה וכלבד שילמד ע"מ לעשות, יש להבין שלדעתו הגשמת תנאי זה שונה בתלמיד בבית רבו מאשר באדם אחר. לגבי כל אדם, משימות תלמוד ומעשה נמצאות שחיהן במישור ההווה, ושחיהן מחייבות כיום (באותה מידה; וממילא שככל שלומד ואינו מפסיק לקיים שהוא מוגדר כלומד שלא ע"מ לעשות. אך לגבי תלמיד שהוא עדיין בשלבי החפתחות והתעצבות, ניתן להפריד בין הדבקים ולראותו כלומד היום ע"מ לקיים למחר. אם אינו מפסיק לימודו היום כדי לקיים מצוות, אין זה מפני שהוא מתנער מדיקה אליהן אלא מפני שתרף המחוייבות, הוא דוחה הקיום - ואף מבטל מצוות עובדות, שכן מדובר בחייית מערכת המצוות בכלליותה ולא מצוה זו או אחרת ||- למעד מאחר יותר, מפאת היותו עדיין בעיצומו של תהליך הכנה והכשרה¹, ממילא, תורתו מוגדרת כע"מ לעשות והיא פוטרתו ממצוות. היות המהר"ח סבור - ואף זה מחדש, ובניגוד לדעת רוב הראשונים, ששומר אבידה פטור ממצוות במשך כל שהות האבידה בביתו ואף כשעה שאינו טורח בה בפועל - הסיק שבני תורה פטורים ממצוות במרוצת כל תקופת לימודם בבית רבם².

אמנם יש לפרש את כונת הירושלמי לא משום שהתורה כאילו טפלה לקיום המצוות שהן עיקר אלא זה דין בעצם החפצא של תלמוד דרק אם לומד ע"מ לקיים יש בכך מצוות ת"ת ואם לומד ע"מ שלא לקיים גם תורה אין כאן בשלימותה (וכעין שאמרו ביבמות ק"ט ע"ב כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו) ולפי"ז יש מקום לטעון דרק מתלמוד חייב להפסיק ע"מ לקיים את המצוה (ואלא"כ אין תורתו שלמה אבל ההולך בדרך ללמוד תורה דינו ככל עוסק במצוה ואינו מפסיק מתלמודו ודו"ק.

25) תנאי אחר פ"ב ז"ל ת"ז

(6)